

G. H. Ligterink
KP-ACHTERHOEK

Juli '43 werd op het gemeentehuis te Lichtenvoorde door de NSB-burgemeester Lamers een Jood verhoord. Op geslepen manier wist hij zijn slachtoffer een bekentenis te ontlokken. De Jood verklapte zijn weldoener Kees Ruizendaal, wachtmeester der marechaussee te Aalten. Aan een agent, die bij het verhoor tegenwoordig was, gaf de burgemeester opdracht Ruizendaal onmiddellijk te laten arresteren. De agent begaf zich naar beneden, waar op 't bureau Kees zat te wachten op de uitslag van 't verhoor.

„Kees, kerel, je bent verraden! Zorg, dat je binnen tien tellen vertrokken bent en neem je maatregelen!”

Ruizendaal stak hem de hand toe. „k Dank je! Van vandaag af werkt Kees ondergronds en ze zullen nog van me horen, dat belooft ik je! Bonjour!”

Kees dook onder. Dat betekende de start van de Aaltense KP.

Te Aalten is het initiatief genomen en door de zwaarste beproevingen heen heeft Aalten tot de bevrijding de leiding gehouden. De geschiedenis van de KP-actie in de Achterhoek is de historie van de KP-Aalten.

*Cornelis Ruizendaal
(Zwarte Kees)
Leid. KP-Aalten.
Verborg zich bij achtervolging in konijnenhok. Werd ontdekt en in een vuurgevecht doodgeschoten.*

En dat was niet toevallig. Waar klopte de ader van het verzet krachtiger dan in dat schijnbaar zo rustige dorp met zijn flegmatieke bevolking, die even gelaten en onverstoorbaar haar weg ging als het water van de Slinge, dat traag-speels zijn bochtig bed volgt door het dorp?

Twee factoren hebben aan dit verzet breedte en diepte gegeven. Ten eerste een klaar nationaal bewustzijn, gesteund door een van het voor-geslacht geërfd gemeenschapsgevoel. Vandaar collectief verzet en felle afkeer van verzetsbrekers en verraders. Ieder huis had hier zijn onderduiker en vaak meer dan een. In gulle gastvrijheid werd er gedeeld zolang er wat te delen viel.

Maar in de tweede plaats was er de niet licht te overschatten invloed van de kerken. Zij hebben de vlam van het geloof brandend gehouden en het verantwoordelijkheidsgevoel van het volk voor insluimeren behoed ondanks de afmatting van de tijden.

Bij Tante Riek (Mevrouw Helena Th. Kuipers-Rietberg †) te Winterswijk werd, in samenwerking met Frits de Zwerver, de eerste steen gelegd voor georganiseerde en doelbewuste tegenstand. In het statige koopmanshuis, met zijn bescheiden uitkijk op de straat, verzamelden zich op geregelde tijden de pioniers van het verzet uit het district, om met elkaar te overleggen, hoe men de Duitse dwangbepalingen met het meeste succes zou kunnen saboteren ¹⁾. Waren het aanvankelijk meest LO-kwesties, die hier ter tafel kwamen, later nam ook de rol die de KP te vervullen had bij de besprekingen een brede plaats in.

Naast Tante Riek trad van begin af sterk op de voorgrond de figuur van Oom Jan uit Aalten, die met recht de geestelijke vader van de Aaltense KP genoemd mag worden. Hij was de zakelijk-nuchtere realist, die de felle dadendrang van Zwarte Kees (Cornelis Ruizendaal †) op zijn tijd wist te beteugelen en met vaderlijke zorg voor de veiligheid van zijn jongens heeft gewaakt.

Door de samenwerking van Tante Riek en Oom Jan, deze twee elkaar zo volkomen aanvullende krachten, ontstond een krachtige verzetshaard, die voor een groot deel van de Achterhoek mobiliserend heeft gewerkt.

¹⁾ Zie pag. 7.

Om Zwarte Kees verzamelde zich aanstonds een drietal bekwame medewerkers. Het waren: Zwarte Jan en Gerrit, beiden — evenals Zwarte Kees — oud-marinier, en Jaap, een gedoken onderofficier.

Merkwaardig genoeg waren het geen van allen Achterhoekers. Het specifiek Achterhoekse verzet heeft zich slechts bij uitzondering geopenbaard in de daden van wapengeweld. Dat laat zich uit de geaardheid van dit volk voldoende verklaren. De KP-actie vond echter een krachtige ruggesteun in het algemene en besliste volksverzet, waardoor de Achterhoek een bij uitstek geschikt operatieterrein was voor gewapend optreden.

In afwijking van het normale verschijnsel, dat de KP ontstaat als de LO met de verzorging van de onderduikers vastloopt en men genoodzaakt wordt zich langs gewelddadige weg bonnen te verschaffen, had de Aaltense KP vóór ze ging „kraken” al een behoorlijke staat van dienst.

De taak, waarvoor ze zich in haar eerste periode gesteld zag, was: het veilig houden van de fungerende geheime organisaties, speciaal de LO. De samenwerking met Oom Jan is van begin af zo innig geweest, dat buiten hem om vrijwel niets werd ondernomen.

Verbeten heeft Zwarte Kees de eerste weken de Lichtenvoortse burgemeester op de verzen gezeten. Dit heerschap wilde zich verdienstelijk maken door het persoonlijk arrangeren van razzia's op Joden tot ver buiten zijn eigen gemeente. Enkele malen heeft zijn leven aan een draad gehangen, maar telkens zag Zwarte Kees zich zijn kans ontglippen. Een berucht handlanger kreeg met Zwarte Kees een ontmoeting. Het kostte hem het leven en toen Zwarte Kees door een dreigbrief ook de bewegingsvrijheid van de burgemeester inperkte, werd het in de omgeving rustiger voor de vele ondergedoken Joden.

November '43 werd het initiatief genomen tot een eerste georganiseerde overval. Berichten over geslaagde ondernemingen van die aard elders in 't land werkten stimulerend en het oog viel op het bevolkingsregister van Neede. In samenwerking met enkele verzetsmensen aldaar werd een plan opgemaakt, dat echter wat onrijp uitviel. Bij de uitvoering ging men niet omzichtig genoeg tewerk: de jongens kwamen te vroeg, zodat het personeel nog aan 't werk was. Een surveillerende agent werkte niet mee, kreeg achterdocht en het mag een wonder heten, dat ze er allemaal heelhuids afgekomen zijn.

Het ligt voor de hand, dat deze eerste daden van „terreur” de aandacht trokken van de geuniformeerde SD, terwijl ook in schaapskieren gestoken Gestapo-agenten het district binnendrongen. Het optreden van de Duitsers maande tot voorzichtigheid, prikkelde de KP'ers echter tevens tot groter activiteit.

Een felle jacht werd gemaakt op twee te Eibergen gestationeerde „zwarten”, de WAlleden Hoks en Kerkdijk, beter bekend onder de namen „hazelp” en „bril”. Na enkele mislukte aanslagen schenen ze lont te ruiken en verdwenen uit het district. In hetzelfde dorp werd enkele malen het autootje van de beruchte provocateur Johnny de Droog gesignaleerd. De hele KP is tijdelijk te Eibergen ondergedoken geweest en lag dagelijks op de loer. Men had geen succes.

Zwarte Kees wilde het dorp echter niet onverrichter zake verlaten. De LO-vrienden konden met de tot nog toe toegepaste trucs niet meer aan het nodige aantal bonkaarten komen en Oom Jan vond de tijd rijp om over een distributiekraak te gaan denken. Door Zwarte Kees' contact met een actieve verzetsgroep te Eibergen, kwam hij op de hoogte van de gang van zaken bij de distributiedienst aldaar. Jantje (Jan W. Hageman †), ambtenaar op de gemeentesecretarie, was van harte bereid een handje te helpen. Er was juist een nieuwe zending. De voorraad bonkaarten werd in de kluis van het gemeentehuis bewaard. Elke dag namen de distributie-ambtenaren de benodigde hoeveelheid mee, om 's avonds het bakje met restanten weer terug te brengen. Eén der ambtenaren van de secretarie bleef met de sleutel op hem wachten. Zwarte Kees besloot de overval bij daglicht uit te voeren en wel

op de dag toen Jantje met de sleutel wachtte. Alles liep vlot van stapel. Zwarte Kees en zijn helper stapten het gemeentehuis binnen, dienden hun vriend een lichte dosis chloroform toe en zaagden de kist los. Per auto verlieten ze ongehinderd het dorp. Jantje werd gearresteerd en naar Arnhem overgebracht. Hij kwam echter na een paar dagen weer vrij. Twee dagen later had reeds de tweede Achterhoekse kraak plaats. Meppel zat om bonkaarten verlegen en daar de Meppelse KP ook wel ver van eigen nest opereerde, kwam hun de tip van een Varsseveldse contactpersoon goed van pas.

Met de krachtige steun van hun burgemeester en de politie wist de Varsseveldse illegaliteit de zaak perfect te organiseren en verliep alles volgens program. Toch heeft de KP-Meppel deze tocht zwaar moeten boeten. Op de terugweg werd één hunner, Jannes (Fokke Jagersma †), door de CCD ingerekend en twee maanden later gefusilleerd.

Bij deze kraak had Cornelis C. Poulie (†), een wachtmeester van de marechaussee, een belangrijke rol gespeeld. Door een sensationele samenloop van omstandigheden is hij bij de Aaltense KP terecht gekomen. Een door hem ondergebrachte Joodse duikeling bezorgde hem veel last en bedreigde zijn veiligheid. Toen hij op sprong stond te gaan duiken, werd er te Varsseveld een Amerikaanse piloot binnengebracht. In overleg met de burgemeester verdween Poulie van het toneel in gezelschap van de piloot. Door razzia's bedreigd vluchtte hij van de ene schuilplaats naar de andere. Te Lichtenvoorde kwam hij in aanraking met Zwarte Kees en werd bij diens KP ingelijfd.

In de eerste maanden van '44 ontplooidde de ploeg een grote activiteit. Op 23 Febr. had de fameuze kraak plaats van het distributiekantoor te Borculo en in de nacht van 27-28 Maart volgde een geslaagde overval op het gemeentehuis te Andelst.

Ondanks het feit, dat geen enkele onderneming vlot volgens de plannen verliep, kon door de koppige vasthoudendheid van Zwarte Kees en het uitnemende organisatietalent van Oom Jan bijna altijd een volledig succes worden geboekt.

Voor Burculo zou de „geschaakte” auto van Dr Johannes der Weduwen (†) uit Aalten dienst doen. De onderduiker-chauffeur bleek geen KP'ers-bloed te hebben en liet hen halverwege in de steek. Zwarte Kees zette door. De tocht werd per fiets gemaakt en men bracht 32.639 bonkaarten en een zeer groot aantal andere distributiebescheiden in veiligheid. Te Andelst liet een jong meisje zich in 't gemeentehuis insluiten en opende Zwarte Kees en zijn mannen de deur. Het openbreken van de kluis kostte hier, evenals te Borculo, veel tijd en zweet. Een zware tocht op de fiets volgde tot ze het veer van Rhenen bereikten, waar de veerman, in de waan levend dat hij een aantal vermomde piloten moest overzetten, voor de overtocht zorgde.

Oom Jan bereidde alles ter plaatse persoonlijk en grondig voor. Kleding en wapens werden door hem en zijn koeriers te voren overgebracht en na de kraak weer teruggehaald, zodat de KP'ers zonder verdachte of verboden bagage konden reizen.

Direct na de kraak van Borculo werd de KP in het landelijk verband opgenomen en stonden haar werkzaamheden onder supervisie van Bob, de vertegenwoordiger van de Top-LKP voor het Oosten. Enkele acties op lange afstand liepen vast. Zo mislukte een beraamde kraak op het distributiekantoor te Loppersum op 3 Maart '44. Deze zou door een ploeg uit Groningen worden uitgevoerd, geassisteerd door enkele leden van de KP-Aalten. Het contact met Groningen was tot stand gekomen via een Winterswijker, politieagent in Groningen en lid van de KP aldaar, en doordat een lid van de KP-Groningen tijdelijk te Aalten ondergedoken was. Dit contact kreeg een bijzonder accent door een arrestatie op 8 Maart '44. Jaap en Herman, twee leden der KP-Aalten, zouden volgens afspraak een pakket bonkaarten halen aan een Gronings adres. Toen ze zich daar meldden, merkten ze te laat, dat er door de SD een val was uitgezet. Ze werden beiden ingerekend. Bij de verhoren hadden ze veel te lijden van de Hollandse SD-agent Keyer. Het gelukte hun bericht door

*Cornelis C. Poulie
(Kees)
Gearr. 8-3-'44.*

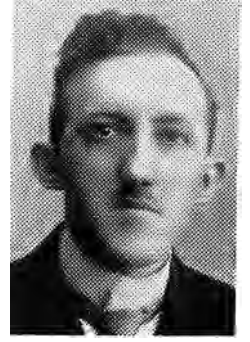
*Hermanus J. Blaauwgeers
(Gert)
Contact KP.*

*Gerrit J. v. d. Boogerd
(Oom Gert)*

*Johannes W. Doppen
LO-Lichtenvoorde.*

*Philippus Gastelaars
Huisvesting KP.*

*Jan W. Hageman
(Jantje)
Contact KP.
Pl. leid. LO-Eibergen.*

*Hendrik P. Heinen
Contact KP.
LO-Eibergen. Tevens:
Trouw.*

*Gerrit W. Kleisen
(Gijs)*

*Martinus A. Lelivelt
Huisvesting KP.
LO-Lichtenvoorde.*

*Hermanus H. B. Mom
Wapenmeester KP.*

*Antonius F. Slot
(Toon)
Wapenmeester KP.*

*Johannes H. Sonderen
Wapenbeheerder KP.*

*Theodorus H. Sonderen
Wapenbeheerder KP.*

*Hendrik Wiggers
(Oom Henk)
Contactadres KP.*

*Teunis K. Wortman
(Dirk)
Contact KP.
Tevens: OD.*

De bovenstaande personen zijn allen het slachtoffer geworden van het verraad Willy Marcus. Tenzij anders vermeld, gearresteerd op 20-4-'44. Behalve de hier met het oog op de samenhang van dit verraadgeval opgenomen LO'ers, behoorden de bovenstaande personen tot de KP-Aalten.

te geven aan Oom Jan. Voor de uitschakeling van Keyer is door een lid van de Aaltense KP hulp verleend.

De plaats van Jaap werd ingenomen door Gijs (Gerrit W. Kleisen †), een ondergedoken commies. Gijs was een rustige en bedachtzame persoonlijkheid en vormde een zeer welkom tegenwicht tegenover de onstuimigheid van Zwarte Kees. Gijs onderhield in hoofdzaak het contact met de Top-LKP.

Door de loop der gebeurtenissen was er met de verzetsgroepen in 't Noorden en in 't Oosten van het district een nauwere samenwerking ontstaan dan met die in 't Westen van de Achterhoek. Na de overval te Eibergen bleef Zwarte Kees voortdurend contact onderhouden met Jantje. Deze laatste stond al enige tijd in verbinding met een illegale groep te Lintvelde bij Borculo.

Het hoofd en de ziel van deze groep was Oom Gert (Gerrit J. v.d. Boogerd †), reserve-officier van het veldleger. Het Duitse bevel van Mei '43, dat Nederlandse ex-militairen zich voor krijgsgevangenschap moesten melden, voerde Oom Gert definitief naar de Achterhoek, waar de meeste jongens van zijn legeronderdeel woonachtig waren.

De verzetsgroep van Oom Gert droeg een zuiver militair karakter. De draad loopt ongebroken terug naar de loopgraven op de Grebbeberg. Toen 14 Mei '40 de vaderlandse driekleur daalde, is door Oom Gert en de zijnen in stilte de eed gezworen, de strijd niet te staken, maar hem, zij het met andere middelen, verbitterd voort te zetten. Speciaal door middel van één zijner onderofficieren was aanvankelijk het contact met zijn compie bewaard gebleven. Naderhand trad als medewerker van Oom Gert vooral Dick op de voorgrond. Hard is er door Oom Gert gewerkt en de vorming van een geheime militaire organisatie grondig voorbereid.

Jantje stelde Zwarte Kees voor, eens een bezoek aan de groep van Oom Gert te brengen. Het schijnt, dat Zwarte Kees daar eerst maar weinig voor gevoeld heeft. Letterlijk heeft hij gezegd: „Drie van ons tegenover drie van hun en met de revolver in de vuist!” De samenspreking had tenslotte toch plaats en viel goed uit. Zwarte Kees vond het wel „een geschikt stel” om mee samen te werken. In de daarop volgende maanden kwam het tot een door en door vertrouwelijke gedachtenwisseling met voor de Aaltense KP zeer noodlottige gevolgen.

Toen Zwarte Kees zich aan deze groep verbond, was het dynamiet reeds gelegd. Door Oom Gert was in Januari '44 contact opgenomen met een man, die onder de naam Willy van Erp (alias Willy Marcus) door de SD uitgezonden was om de Achterhoekse verzetshaarden te penetreren en uit te leveren aan de vijand.

Hoe is het mogelijk geweest, dat een provocateur als deze Willy zich bij Oom Gert, Zwarte Kees en hun vrienden zulk een onbegrensd vertrouwen heeft kunnen verwerven? Dat is de vraag waarover we ons tot vandaag het hoofd breken — een vraag, die wel nimmer bevredigend zal kunnen worden beantwoord.

Dick had de eerste ontmoeting met Willy, Oom Gert won informatie in en had daarop geen bezwaar om voorzichtig met Willy in zee te gaan. Binnen enkele weken wist deze het volle vertrouwen te winnen.

Als Oom Gert en Zwarte Kees elkaar ontmoeten, komen er twee mannen bijeen, die beiden het wapenprobleem als het probleem zien. Oom Gert heeft die wapens nodig om zijn meer dan 500 man sterke groep te bewapenen. Zwarte Kees kan wapens gebruiken voor zich en zijn medewerkers, maar bovendien hebben we bij hem te doen met een sentiment, een tot complex geworden zucht naar wapenbezit. Wat was hij verrukt over de karabijn, die Willy meebracht en in zijn handen legde! De verrader heeft deze invalspoort snel ontdekt en er handig gebruik van gemaakt. Door deze onberedeneerde dorst naar wapens heeft

*Theodoor Ch. van Braak
(Wim)
LO-Lintelo. Tevens: Trouw.
Gearr. 1-5-'44.*

*Hendrik Kruizinga
(Henk)
Contact KP.
LO-Neede.
Gearr. 1-5-'44.*

*Bernardus J. Lutikholt
Contact KP.
LO-Beltrum.
Gearr. 1-5-'44.*

*Willem A. Rohaan
Contact KP.
Gearr. 5-5-'44.*

*Karel R. Verschuur
(Eddy)
Div. werkzaamheden in
LO en KP.
Gearr. 22-4-'44.*

Deze KP'ers en LO'ers en Walterbos (zie hieronder) zijn gearresteerd in verband met het verraad van Willy Marcus.

*Theodorus J. Walterbos
Koerier KP.
Gearr. 1-5-'44.*

*Frederik H. Somsen
(Joop)
Div. werkzaamheden
in LO en KP.
Gearr. 4-4-'44 in trein bij
PB-contrôle.*

*Johannes der Weduwen
Contact KP.
Bepleitte in 's Gravenhage
een betere behandeling in
gevangenenkamp Rees (D.).
Op terugweg 23-1-'45 door
Duitsers vermoord.*

*Willem Wijnen
(Kajuit)
Contact KP. Tevens: OD.
Na beurijding overleden aan
een ziekte vermoedelijk t.g.v.
verzetswerk.*

Zwarte Kees op beslissende momenten het hoofd verloren en ging hij elk risico bagatelliseren.

Er was meer. Poulie, de ondergedoken wachtmeester, werd de grond te heet onder de voeten. Hij sprak er met Willy over en die beloofde hem veilige aftocht naar de Witte Brigade (één der meest bekende Belgische verzetsorganisaties), welke organisatie hem dan verder zou helpen naar Engeland. Poulie vertrok, door Willy vergezeld en mocht zelfs zijn verloofde meenemen! Dat laatste heeft Oom Gert wel even bevreemd, maar als enkele weken later Willy de triomfantelijke mededeling doet, dat ze beiden behouden aan de overkant zijn en Radio Oranje de bekende slagzin heeft doorgegeven, dan smelt ook deze argwaan weg ¹⁾. Op de dag toen Willy deze mededeling deed, stond Poulie te Kleef bloot aan een martelend verhoor.

Onder invloed van een omgeving, waarin Willy, als „geheim agent van de Nederlandse regering” steeds meer de centrale figuur werd, die zoveel troeven in de hand had, dat hij in elke moeilijke situatie verbluffende oplossingen lanceerde, heeft Oom Gert een groot stuk van zijn realisme, zijn nuchterheid verloren. De oude bedding, die in maanden van in-

¹⁾ Blijkbaar is de „afgesproken” slagzin nimmer omgeroepen.

spanning moeizaam was uitgediept, werd verlaten. Waarschuwingen hadden geen vat op hem. Het nieuwe, het avontuur kreeg een fascinerende bekoring. En inderdaad had het de schijn, dat alle vroegere prestaties maar kinderwerk waren, vergeleken bij wat er nu te bereiken zou zijn. Elk bezoek van Willy had iets opwindends: contact met Londen — Oom Gert benoemd tot leider van het militaire verzet in de Achterhoek — spoedig te verwachten oproep om voor besprekingen naar Londen te gaan . . .

Er zat zoveel systeem in de intrige, dat twijfel aan de waarachtigheid van dit alles radicaal uitgesloten bleef.

Als de spion drie maanden heeft meegespeeld, vinden zijn lastgevers het voldoende en sluiten ze de dossiers: namen en vergrijpen van een groot aantal op de voorgrond tredende illegale werkers zijn genoteerd. Het oprollingsplan wordt in elkaar gezet. De uitvoering schijnt nog bespoedigd te zijn, doordat Zwarte Kees een aanslag beraamde tegen de Ruurlose landwacht, bij wie Willy geregeld logeerde. Met behulp van een beschikbaar gestelde Ford V8 en gebruik makend van twee buitgemaakte mitrailleurs, was het zijn plan het landwachtersverblijf te beschieten. Deze aanslag was bepaald op 21 April '44. De kerels werden te lastig. Johnny de Droog stelde echter 20 April vast als de dag van de afrekening. Willy deed Zwarte Kees het voorstel, dat hij zich met zijn KP beschikbaar stelde voor het transport van een grote partij wapens, afkomstig van de Witte Brigade en bestemd voor de militaire bewapening van de Achterhoek. Zwarte Kees nam het voorstel enthousiast aan, maar het lukte hem nauwelijks van Oom Jan fiat te krijgen voor deze operatie. Ook de jongens van de KP toonden weinig animo, maar uit solidariteitsoverwegingen wilden ze Zwarte Kees niet in de steek laten. Zo breekt de 20ste April aan, de zwartste dag voor het Achterhoekse verzet. Het begint 's morgens al vroeg met de arrestatie van Oom Gert en Dick te Zutfen. Alles is zo gearrangeerd, dat het doorgeven van waarschuwingen haast uitgesloten is. Te Doesburg hebben Zwarte Kees en zijn drie jonge makkers de auto van Willy verlaten, nadat ze onderweg argwaan hebben gekregen door bloedsporen op de wagenvloer. Zwarte Jan en Gerrit willen Willy schaduwen, maar worden bij de Ellecomse draai gevat. Zwarte Kees en Gijs worden omsingeld in het huis van de heer Philippus Gastelaars (†) te Doesburg. In een vuurgevecht met de Waffen-SS laat Zwarte Kees het leven. Gijs wordt gearresteerd en met de anderen naar Avegoor gebracht, waar nog diezelfde avond de heer Gastelaars wordt vermoord.

In de namiddag doken overal in de Achterhoek de overvalwagens op: Neede, Eibergen, Borculo, Lichtenvoorde, Varsseveld en Aalten. Een groot aantal gevangenen werd te Arnhem op transport gesteld naar Vught. Een viertal, waaronder Zwarte Jan en Gerrit, gelukte het onderweg onopgemerkt van de wagen te springen en zo aan de executie te ontkomen. De anderen zijn, op een enkele uitzondering na, te Overveen in de duinen gefusilleerd. Dat gebeurde op 6 Juni: D-day . . .

Oom Jan was de dans ontsprongen. Blijkbaar heeft de verrader zijn adres nimmer geweten. Oom Jan is er direct op uit gegaan, om te trachten nog iets voor zijn vrienden te doen. Groot was de aangerichte ravage; van de oude centra van activiteit was maar weinig of niets meer over. Na terugkeer van de ontvluchte KP'ers, werden de open plaatsen weer aangevuld met verse krachten. Maar de machine wilde niet recht meer op toeren komen. De actie bleef beperkt tot het beveiligen van zichzelf en anderen tegen de nog steeds napluiszende SD.

Een SD-spion, vermomd als „dominee”, probeerde zich bij de KP binnen te dringen. Hij werd bijtijds ontmaskerd en geliquideerd.

Verzetsacties van enige betekenis, zoals de overval op het Huis van Bewaring te Zutfen en op de radio-opslagplaats te Laren, komen op naam van de Twentse KP. De kraak van het distributiekantoor te Doetinchem is met eigen krachten uitgevoerd.

Op een Zondagmiddag in October '44 werd Oom Jan met twee medewerkers gearresteerd en overgebracht naar de marechaussee-kazerne te Aalten. Vier jaar lang had hij een spilpositie in het verzetswerk ingenomen, zonder dat ernstige verdenking tegen hem gerezen was. Op een schijnbaar ongevaarlijk moment werd hij toch nog door de speurhonden ontdekt.

De aanwezige KP'ers besloten onmiddellijk hem te verlossen, wat het ook kosten mocht. Ze verzekerden zich van de assistentie van enkele marechaussee's. Nog dezelfde middag gelukte het hun binnen de kazerne te komen, waar de dienstdoende opperwachtmeester door een verdovingsmiddel buiten actie werd gesteld. De gevangenen werden in vrijheid gesteld en alle naspeuringen bleven vruchteloos.

Medio '44 was men hier en daar begonnen met de vorming van burgerlijke verzetsgroepen. Met de KP als kern, kwam onder leiding van Zwarte Jan te Aalten, zo'n stormgroep tot stand. Zwarte Jan zocht contact met een vrij sterke gelijksoortige groep te Varsseveld. Begin October werd de samenvoeging een feit.

Toen de herberging van de jongens voor de boeren gevaarlijk werd, vanwege de vele razzia's en de werving voor de OT, nam het commando Zwarte Jan eind '44 zijn intrek in een leegstaande boerderij tussen Aalten en Dinxperlo. De boerderij werd in een vesting herschapen en kreeg de naam „De Bark”. De groep hield zich bezig met sabotagehandelingen, zoals het opblazen van spoorlijnen, het in ontvangst nemen van gedropte wapens en de distributie daarvan over de hele Achterhoek, de gevangenneming van verdachte personen en het oefenen met de wapens.

Door deze reorganisatie ging het oorspronkelijke KP-karakter verloren en werd de stormgroep een onderdeel van het strijdend gedeelte der BS.

De Barkianen hebben zich tot de dag van de bevrijding weten te handhaven, al hebben de zware omstandigheden hen wel eens tot het nemen van harde maatregelen genoodzaakt, zoals de executie van vier Duitse officieren, die belast waren met de regeling van de opstelling van zwaar geschut in de omgeving. Ze werden gevangen genomen en verhoord. Het was hoog spel en de gevolgen konden voor het commando catastrofaal zijn. Er bleef niets anders over, dan zich van hen te ontdoen. Met hoeveel vernuft men een beveiligingsplan wist te ontwerpen — door een ongelukje kwam de zaak uit en een groep gevangenen werd als vergelding ter dood gebracht.

Een diep-tragische episode uit de Achterhoekse verzetsstrijd!

Toen de bevrijdingslegers bij Dinxperlo de grens passeerden, brak de stoottroep van Zwarte Jan uit en deed dienst als voorhoede van het Engelse leger. Tientallen piloten werden uit hun schuilplaatsen gehaald en honderden Duitse krijgsgevangenen binnengebracht.